

1920 MECLİSİNDE HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (TEZEMİR)

SELDA KILIÇ*

Osmanlı Tarihi açısından 19 Mart 1877 (4 Rebiulevvel 1294) Meclisi-i Mebusan'ın açılış tarihi olması nedeniyle son derece önemlidir. Hakkı Tarık Us, Meclisi-i Mebusan Zabıt Ceridesi 1877 (1293) adlı eserde 22 Ağustos 1939 'da yazdığı Önsöz (Bir kaç söz) 'de şöyle diyor. *"Türk devletini Meclisle idare veya Türk Devletinde Meclis istişaresine yer verme rejimi, üzerinde çalışılmaya değer bir mevzuudur. Ben bu ciltlerle, bunu gelecek zamanlarda güç de olsa yapacak ilim adamlarımıza bir yol açacağını sanıyorum. Bu zabıtları bir araya toplamanın görüldüğü kadar kolay olmadığını bilmekte fayda vardır."*¹ Hakkı Tarık Us'un da belirttiği üzere Meclis-i Mebusan Zabıt Cerideleri üzerinden çalışmalar yapmak dönemi, olayları iyi anlamak ve değerlendirmek açısından kıymetlidir.

Osmanlı Devlet'inde Tanzimat Fermanı'nın ilanından beri devam etmekte olan değişim ve yenileşme süreci, 1876 Kanun-ı Esasi ile anayasalı bir yönetim biçimine geçilerek yeni bir aşamaya girmiştir. Tanzimat Fermanı'nın bazı hükümlerinin anayasal nitelik taşıdığı tartışmalıdır. Ancak derinlikli bir bakış açısıyla incelediğimizde bu fermanın sadece hükümetin bir reform programı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nde anayasalı devlet yönetimine geçiş ancak 1876 Kanun-ı Esasi ile mümkün olmuştur. Fakat bu pek de kolay olmayacaktır. Önemli bir hazırlık süreci geçirilmiştir.²

Dolayısıyla bu süreci başlatan 1876 yılı da öneme haizdir. 23 Aralık 1876 yılı itibarıyla uzunca bir süreç atlatılarak Osmanlı Kanun-ı Esasi'si ilan edilmiştir. Kanun-ı Esasi'nin ilanından sonra 1877'de ise, Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayandan oluşan iki ayaklı bir Meclis-i Mebusan açılması ile ilk Parlamento deneyimimiz başlamıştır. Yani diğer bir deyişle 1876 Anayasası, Meclis-i Umumi adını almış olan bir parlamento kurmuştur. İki Meclisten meydana gelen bu parlamento'nun "Meclis-i Ayan" veya "Heyet-i Ayan" adını taşıyan meclisin bütün üyeleri, Padişah tarafından atanmaktadır. Diğer meclisin yani "Meclis-i Mebusan" ya da "Heyet-i Mebusan" üyeleri ise, halk tarafından iki dereceli seçimle seçilmektedir. Anayasa, parlamentonun yetkilerini hayli dar tutmuştur. Örneğin, bir parlamento üyesinin kanun teklif etmesi için, önce padişahın müsaade alması gereklidir. Her iki mecliste kabul edilen tasarılar, padişahın onayı olmadan yürürlüğe girememektedir. Hükümetin Heyet-i Mebusan'a karşı sorumluluğu, anayasa da açıkça belirtilmiş değildir. Buna karşılık padişah, istediği zaman Heyet-i Mebusan'ı feshedebilmektedir.

Görülüyor ki, 1876 Anayasası, henüz Batı örneklerine uygun bir meşruti monarşiyi tam olarak kuramamıştır. Devletin yönetiminde ağırlık yine de padişahıdır. Nitekim II. Abdülhamit, anayasanın bu niteliğinden yararlanarak, 1878 yılında Mebusan Meclisini dağıtmış ve ülkeyi tekrar

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı. E-posta: seldakayak@yahoo.com

1 Hakkı Tarık Us, Meclis-i Mebusan 1293=1877 Zabıt Ceridesi, Devre:1, C. 1, İçtima:1, Vakıt Gazete- Matbaa İstanbul, 1939, s. 2.

2 Selda Kılıç, "Osmanlı Devleti'nin Anayasal Sisteme Geçişi", Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşunun 50.Yılına Armağan, Anayasa Mahkemesi, Ankara, 2012, s. 716-717.

eski yönetim biçiminde yönetmeye başlamıştır. Ancak Abdülhamit'in yönetimi, bazı çevrelerde gitgide yoğunlaşan bir muhalefet uyandırmış, "Genç Türkler" adı verilen bu muhalefet hareketi, Genç Osmanlılardan daha geniş bir çevrenin malı olmuştur. Sonunda 1908 yılında Rumeli'deki askeri birliklerin isyana başlamasıyla II. Abdülhamit, 1876 Anayasasını tekrar yürürlüğe koymak zorunda kalmıştır. Böylece Osmanlı İmparatorluğunda II. Meşrutiyet dönemi başlamıştır. Meşrutiyet'e karşı olan grupların başlattığı "31 Mart Vakası" adı verilen ayaklanma Rumeli'den gelen Hareket Ordusu tarafından kısa sürede bastırıldıktan sonra, Abdülhamit tahttan indirilmiş ve 1909 yılında Anayasa, parlamenter bir sistem yönünde değişikliklere uğramıştır.

1909 değişiklikleri ile padişahın yetkileri daraltılarak Mebusan Meclisi'nin yetkileri genişletilmiştir. Bakanlar Kurulu'nun Mebusan Meclisine karşı sorumlu olduğu açıkça belirtilmiştir. Padişahın meclisi fesih etme hakkı, Ayan Meclisi'nin onayı ve üç ay içinde yeni seçim yapılması şartlarına bağlanmıştır. Kanun teklif edebilmek için padişahın izninin alınması zorunluluğu kaldırılmıştır. Meclislerce kabul edilen bir kanunun, padişahça ya iki ay içinde onaylanması ya da bir kere daha görüşülmek üzere meclislere geri gönderilmesi hükmü konulmuştur. Geri gönderme halinde bu metnin kanunlaşabilmesi için, meclislerin 3'te 2 çoğunluğu gerekli idi.

En önemlilerine kısaca değindiğimiz bu anayasa değişiklikleriyle, 1876 Anayasası, mümkün merteye daha demokratik bir meşruti monarşi anayasası haline getirilmiştir. Ne var ki, gitgide ağırlaşan iç ve dış koşullar ve ülkede yeterli bir demokratik geleneğin bulunmaması, bu anayasanın gereği gibi uygulanmasına imkân vermedi. Anayasal bir rejim perdesi gerisinde İttihat ve Terakki partisinin yönetiminin ağırlaştırmasını ortaya çıkardı. Bu durum, I. Dünya savaşının yenilgi ile sona ermesiyle birlikte nihayete ermiş oldu.

Milli Mücadele dönemine geldiğimizde, Mondros Mütarekesini izleyen düşman işgallerinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Müdafaa-ı Hukuk hareketlerini yarattığını, Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal'in Erzurum ve Sivas Kongreleri ile bu ulusal direnişe yön ve liderlik verdiği bilinmektedir. Bu direniş karşısında İstanbul Hükümeti, Mebusan Meclisi seçimlerinin yapılmasına izin vermek zorunda kaldı. Seçimler, müdafaa-ı hukukçulara büyük çoğunluk sağladı. Böylece toplanan son Osmanlı Mebusan Meclisi, ülkenin bölünmezliğini ilan eden Misak-ı Milli'yi kabul etti. Ancak kısa bir süre sonra İngilizlerin İstanbul'u işgal etmeleri ve milli mücadeleye taraftarı birçok milletvekili tutuklamaları karşısında bu meclisin görev yapmasına olanak kalmadı. Zaten işbirlikçi Damat Ferit hükümeti meclisi feshetmişti. Bu durum karşısında Mustafa Kemal Paşa, illere gönderdiği bir tamimle Ankara'da "olağanüstü yetkilere haiz" bir meclisin toplanacağını bildirerek yeni seçimler yapılmasını istedi. Olağanüstü yetkili meclis deyimiyle kastedilen şey, bu meclisin bir kurucu meclis niteliğinde olacağı idi.

TBMM, 23 Nisan 1920 tarihinde, söz konusu tamim üzerine yeniden seçilen üyelerle İstanbul Mebusan Meclisinden kaçıp gelebilen üyelerin katılımıyla açıldı. TBMM'nin ilk işlemlerinden biri, kendi bünyesi içinden çıkan bir yürütme kuvveti kurmak oldu. (25 Nisan 1920) Yürütme Kurulunu meydana getiren "icra vekilleri"³ yani "Bakanlar" meclis tarafından ve kendi üyeleri

3 18 Eylül 1920 günü İcra Vekilleri Heyeti Meclis Genel Kuruluna, bir "Teşkilât-ı Esasîye Kanunu Lahiyesi" hazırlayarak sundu. Bu layiha, "Encümen-i Mahsus" isimli özel bir komisyona havale edildi. Komisyon raporunu hazırladı. 18 Kasım 1920'den Teşkilât-ı Esasîye Kanununun kabulüne kadar iki ay sürecek görüşmeler başladı. 1921 Teşkilât-ı Esasîye Kanununun görüşülmesi ve kabulünde katı anayasalar için öngörülen özel kurallar (nitelikli çoğunluk vs.) uygulanmamış, adî kanunlar için var olan usuller izlenmiştir. Teşkilât-ı Esasîye Kanununun kabulünde 1876 Kanun-u Esasînin değiştirilme usulünü öngören 116'ncı maddesindeki üçte iki çoğunluk kuralına uyulmamıştır. Konunun uzmanları, 1921 Teşkilât-ı Esasîye Kanununun diğer Osmanlı ve Türk Anayasalarına göre

arasından teker teker seiliyorlardı. Bir devlet başkanlığının yaratılması da, siyasi nedenlerle uygun görülmemiştir.

23 Nisan 1920’de açılan meclis, hemen çalışmalarına başlamıştır. Bu ilk çalışmaların önemli bir kısmı meclisin işleyişi ile ilgilidir. Başkanların, kâtiplerin ve encümenlerin seçimi, yasa çıkarma, komisyonların kurulması, iç tüzük çalışmaları ve geçici hükümetin kurulması bu çalışmalara yöneliktir. TBMM’nin niteliği, çalışma esasları ve yetkileri bakımından Osmanlı mebusan meclisini örnek alması mümkün değildir. Olağanüstü koşullardan dolayı yasama ve yürütme gücü meclisin kendi elinde olmalıydı. Bu nedenle Mustafa Kemal, 24 Nisan 1920 tarihli meclis oturumunda, bu durumu açıklayan bir konuşma yapmış ve hükümet kurulması konusunda bir önerge vermiştir. Geçici bir anayasa niteliği taşıyan bu önerge de, meclisin üstünlüğü, geçici bir hükümetin kurulması, yasama ve yürütme gücünün meclis elinde toplanması istenmiştir.⁴

1920 Meclisinde İzmit Vekilleri şunlardır:

Fuat (Carım) Bey (1892-9 Nisan 1972)

Hafız Abdullah (Tezehir) (1871-17 Kasım 1940)

Halil İbrahim (Gürsoy) Efendi (1859-13 Temmuz 1926)

Hamdi Namık (Gör) Bey (1881-16 Şubat 1957)

Hüseyin Sırrı (Bellioğlu) Bey (1876-28 Eylül 1958)

Tahir (Barlas) Bey (1886 Temmuz 1953)⁵

Sabri Ergül (Bir kez söz almış)⁶

Mustafa Bey (Bir kez söz almış)⁷

Bu çalışmada yukarıdaki vekillerden Hafız Abdullah Tezehir’in 1920 Meclisindeki faaliyetleri üzerinde durulacaktır. Ancak öncelikle Abdullah Efendi’nin biyografisi hakkında kısa bir bilgi vermek uygun olacaktır.

Abdullah Efendi, 1871 (1287)’de Adapazarı’nda doğmuştur. Eşraftan Emir Ali Efendi’nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul’a gelerek Fatih Medresesi’nde eğitim ve öğretim gördü. Müderrislik icazeti aldı. Ancak bir süre Müderrislik yaptıktan sonra baba mesleği olan ticaretle meşgul oldu. Adapazarı Emniyet Bankası Müdürü iken millî mücadeleye katılarak TBMM’nin I.Dönemi için yapılan seçimde İzmit milletvekili oldu.⁸ 28 Haziran 1920’de Meclise katıldı.⁸ 6 Temmuz 1920’de milletvekili mazbatasını onaylana-

hazırlanışı bakımından daha demokratik olduğunu vurgulamaktadırlar. Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku, Bursa, Ekin, 2000, s. 47 (www.anayasa.gen.tr/tah.pdf, Erişim Tarihi: 17.02.2017).

4 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, haz. Esmâ Torun, Sıdıka Cebeci, Vasfi Korkmaz, Emin Çaycı, Kocaeli Üniversitesi, Fen-edebiyat Fak. Tarih Böl. ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Böl., Kocaeli 2006, s. 87-88.

5 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s. 66-75.

6 20. Dönem Milletvekilidir. Bir kez söz almıştır. MMZC, Kapalı oturum, II. Dönem.

Yazılı Soruya Çevrilen Sözlü Soru Önergeler	Sabri Ergül (İzmit (Kocaeli)): Sağlık personeli sayısına ve dağılımına ilişkin sorusu ve Sağlık Bakanı Halil İbrahim Özsoy’un cevabı (7/3295)
---	---

7 II. Dönem milletvekilidir. Gizli celsede bir kez söz almıştır. MMZC, C. 35, Birleşim:10, s. 91-105.

Söz Alanlar	MUSTAFA BEY (İZMİT (KOCAELİ)) : Mücadele-i Milliye’ye iştirak etmeyen ve hududu millî haricinde kalan erkân ve ümera zabitan ve mensubiyet-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair layiha-i kanuniye münasebetiyle.
-------------	--

8 Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve TBMM (1919-1923), Cilt: III, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları, 1995, s. 535

rak Başkanlık makamına sunulmuştur.⁹ Şeriye-Evkaf, Mali Kanunlar, Tapu Kadastro ve İktisat komisyonlarında çalıştı.¹⁰ Dönem içinde meclis kürsüsünde 50 konuşma yaptı. Ayrıca 6 kez meclis gizli oturumlarında söz aldı. 2 defa da önerge verdi.¹¹ Abdullah Efendi, milletvekilliği I.Dönemde sona erince memleketine dönerek ticaret yaşamını sürdürdü.17 Kasım 1940'da öldü. Evli olup yedi çocuk babası idi.¹² Ayrıca Hafız Abdullah Efendi, Arapça, Rusça ve Farsça da biliyordu.¹³

Hafız Abdullah Efendi (TEZEMİR)

ADAPAZARI - 1871, Emir Ali - Medrese - Arapça, Farsça, Rusca - Müderris, Tüccar - Adapazarı Emniyet Bankası Müdürü - I inci Dönem İzmit Milletvekili - Evli, 7 Çocuk.

Ölümü: 17.11.1940

(Resim Kaynak: TBMM Albümü 1920-1991, TBMM Kütüphanesi, Yer:1914-1915, Demirbaş:9405268, s.26.)

9 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.69

10 Türk Parlamento Tarihi, s.535

11 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, cilt,2,3,4,5,7: Türk Parlamento Tarihi'nde Abdullah Efendi'nin" Dönem içinde (6) gizli oturumlarda olmak üzere (54) konuşma yaptı." bilgisi verilmektedir. Ancak MMZC' de 2'si önerge, 50 konuşma, 6 gizli celse konuşması vardır.

12 Türk Parlamento Tarihi, s.535; Ayrıca Abdullah Efendi'nin biyografisi için: İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s. 69

13 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.69: Bu eserden aktarma, Türkiye Cumhuriyeti Parlamenterler Ansiklopedisi, s.60.

Seçim Bölgelerine Göre Tutanaklarda İstatistik

İZMİT (KOCAELİ)

No	Üye	Adet
1	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR)	50
	HAFİZ ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR)	6
2	HALİL İBRAHİM EFENDİ (HALİL İBRAHİM GÜRSOY)	5
3	HAMDİ BEY (HAMDİ NAMİK GÖR)	18
	HAMDİ NAMİK BEY (HAMDİ NAMİK GÖR)	206
4	MUSTAFA BEY	1
5	SABRİ ERGÜL	1
6	SAFFET BEY (SAFFET ARIKAN)	11
7	SIRRI BEY (HÜSEYİN SIRRI BELLİOĞLU)	149

8 Tahir (Barlas) Bey (1886 Temmuz 1953)¹⁴

Hafız Abdullah Efendi görüldüğü gibi, ikisi önerge olmak üzere, 50 defa Meclis de söz almıştır. 6 kez de kapalı oturumlarda konuşmuştur.

Abdullah Efendi 'nin verdiği önergeler:

10	Takrirler (önergeler)	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Ankara'da şehremaneti teşkil edilmesine dair.	5	84	86
17	Takrirler (önergeler)	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İznik ahalisine muavenet (yardım) edilmesine dair	7	123	55

Önergelerinden birisi, "İzmit Mebusu Abdullah Efendinin, İznik Ahalisine muavenet (yardım) edilmesine dair takrir'dir.¹⁵ Görüşmelerde Meclis Başkanı tarafından önerge oylanarak kabul edilmiş ve Dâhiliye Nezaretine gönderilmiştir.¹⁶ Böylece Abdullah Efendi'nin bu önergesi kabul edilmiştir.

Bir diğer önergesi de Ankara ile ilgilidir. "İzmit Mebusu Abdullah Efendinin Ankara'da şehremaneti teşkil edilmesine dair takriri." Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilisine (Dersaadetteki şehremanetinin teşkilâtını havi olmamak üzere Ankara'da dahi bir şehremanetinin teşkilini teklif eylerim. 16 Teşrinievvel 1336, İzmit Mebusu, Abdullah"¹⁷ Meclis Başkanının önergeyi

14 Türk Parlamento Tarihi, I. Dönem, C.III, s. 544-545 ; İzmit Milletvekilleri, 1920-1927,s.75.

15 " REİS — İznik ahalisine muavenet edilmesine dair İzmit Mebusu Abdullah Efendinin takriri var, tensip buyurursanız bunu da Dâhiliye Vekâletine gönderelim, (Muvafık sedaları). Dâhiliye Vekâletine tevdi edildi efendim."

16 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.2, I.123, s.55

17 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, I.84, s.86"Emin Bey (Bursa) — İzahat Vermek Hakkıdır (Gürültüler) Memlekette Belediye Yok Canım; Abdullah Efendi (İzmit) — Anladılarsa Söylesinler (Ret Sedaları Gürültüler) Süleyman Sırrı Bey (Yozgat) — Verilen takrir eğer teklifi kanuni ise usulen Lâyiha Encümenine gider, bilâhare Meclise gelir. Reis — Rica ederim kabul etmediniz ne yapalım efendim?" diyalogunun ardından Abdullah Efendinin önergesi kabul edilmemiştir.

kabul edip edilmediğinin sorması üzerine, Bursa Mebusu Emin Bey, önerge sahibi olan Abdullah Efendinin önerge sahibi olarak izahat vermesini istemiştir. Ancak Meclisten önergeye ret cevabı verilmiştir.

Ayrıca Abdullah Efendi, Meclisin kapalı oturumunda yani gizli celselerinde 6 kez de söz almıştır.

No	Ana Başlık	Özet Bilgi	Cilt	Bir- le- şim	Sayfa
KAPALI OTURUMLAR (GİZLİ CELSELER) -- 1. Dönem					
1	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müdafaa-i memleket hususunda ittihazı icap eden acil tedbir ve Jandarma teşkilâtının ıslahı ve Teşkilatı Esasiye Kanununun bazı mevadının yeniden tanzimine dair verilen takrirlerin bir encümeni mahsusla havalesine dair.	2	64	209
2	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1337 senesi Muvazene-i Umumiye Kanun Layihası münasebetiyle.	2	157	716
3	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Karadeniz limanlarına ithal olunacak mısır ve mısır unları ile İzmit Sancağına gelecek buğday, arpa, mısır ve bunların unlarının gümrük resminden istisnası hakkında İktisat Encümeni mazbatasını münasebetiyle.	2	159	768
4	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Burdur'da müsadere olunan koyunlardan bir kısmının suiistimal edildiğine dair istinat hakkında Dördüncü Şube mazbatasını münasebetiyle.	2	164	861
5	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Bütçe Kanunu layihası Müdafaa-i Milliye Vekâleti Bütçesi münasebetiyle.	3	79	589 590A
6	Söz Alanlar	HAFIZ ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Lozan Konferansında takip olunacak iktisadi ve malî mesai ile mesaili arziye ve siyasiye deki esasat hakkında müzakerat münasebetiyle.	4	3	47

(Kaynak: TBMM Albümü 1920-1991, TBMM Kütüphanesi, Yer:1914-1915, Demirbaş: 9405268, s. 26.)

Hafız Abdullah Efendi'nin Meclis görüşmelerinde üzerinde durduğu ve söz alıp konuştuğu önemli konular şunlardır:

- Eğitim işlerinin iyileştirilmesi ve ilerletilmesi ve yeni düzenlemeler yapılması konuları ile ilgili¹⁸
- Casusluk, hıyanet-i vataniye ve harbiye ile Ankara İstiklal mahkemesi tezkeresi münasebetiyle¹⁹
- Adliye ve Maliye Kanunları hakkında²⁰
- İstiklâl Mahkemesi azasının dörde artırma hakkındaki Kanun münasebetiyle sözleri²¹
- Müdafaa-i Milliye bütçesine üç milyon lira ilâvesine dair Kanun münasebetiyle sözleri
- İznik ahalisine yardım edilmesine dair²²
- Yol bedeli nakdîsi hakkındaki kanun münasebetiyle sözleri²³
- Defterihakanî (eskiden taşınmaz mala ilişkin tasarruf işlemlerinin kayıt ve tescil edildiği defter) bütçesi münasebetiyle sözleri²⁴
- Yunanlıların işgal ettikleri arazide mezalimin önüne geçmek için ne gibi siyasi tedbirler alındığına dair soru münasebetiyle²⁵
- Anadolu ve Bağdat Demiryolları Nakliyat Tarifesinin altı misline artırılmasına dair Kanun münasebetiyle²⁶
- Muhacir ve mültecilerin askerliklerine dair kanun teklifi ve takrir münasebetiyle²⁷
- Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesi münasebetiyle²⁸
- Tahriri tereke (miras) hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle²⁹
- Ziraat Bankası bütçesi münasebetiyle³⁰
- Halife Abdülmecit Hazretlerine arzı biat etmek üzere gidecek olan heyet azasına ikişer yüz lira harcırah verilmesine dair Divanı Riyaset³¹
- Tuz Kanununun tadiline dair kanun lâiyhası münasebetiyle³²
- Aşar mültezimlerinin taksit bedellerinin üç ay tecillerine dair kanun lâiyhası³³
- İdare-i kura ve nevahi kanun lâiyhası münasebetiyle³⁴
- Dâhiliye Vekâletinin 1338 senesi bütçesi münasebetiyle³⁵

18 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.4, l.78, s.541

19 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, l.81, s.12

20 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, l.97, s.351

21 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.6, l.104, s.80

22 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.7, l.123, s.55

23 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.8, l.152, s.281

24 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.8, l.158, s.477-478

25 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.9, l.16, s.368

26 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.9, l.18, s.436

27 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.11, l.41, s.29

28 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.20, l.58, s.519-523-530

29 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.12, l.70, s.143-144

30 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.21, l.67 ve 68, s.221, 243

31 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.25, l.142, s.27

32 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.12, l.78, s.246

33 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.13, l.83, s.46

34 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.18, l.16, s.400-401; TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.20, l.49, s.228-231,

TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.20, l.59, s.548; TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.25, l.144, s.53.

TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.25, l.160, s.5506; TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.26, l.164, s.94,

TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.26, l.178, s.453.

35 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.18, l.18, s.456-457; TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.18, l.19, s.591

- Samsun'da İdare-i Örfiye (Sıkıyönetim) ilânına dair tezkere münasebetiyle³⁶
- Yunan mezalimi hakkında milletlere çekilen protesto notasına dair³⁷
- Kars, Ardahan, Batum'da (Elviye-i Selâse) vergilerin (devlet gelirinin tahsiline) dair kanun münasebetiyle³⁸
- Süreleri sona eren Memurin Muhakemat (Kamu görevlilerin Yargılanması) Heyetiyle Encümenine yeniden aza intihap olunmasına dair Büyük Millet Meclisi Reis-i saniliği tezkeresi ve intihap münasebetiyle³⁹
- Avans Kanunu münasebetiyle⁴⁰
- Ev veya Dükkân gibi yapıların (Müsakkafat) Vergisi ve Aşar Resmiyle Gümrük Tarifesinin tadiline dair⁴¹
- Kimi şahıslara ilişkin özel meseleler⁴²
- Sivil doktorların (etibbanın) ordudan terhis edilmelerine dair takrir münasebetiyle⁴³
- Vilayet İdare Kanunu ile İlköğretim (tedrisatı iptidaiye) Kararnamesinin tadili münasebetiyle⁴⁴

Abdullah Efendi'nin söz aldığı, fikrini beyan ettiği konulara daha ayrıntılı bakacak olursak, örneğin; 1920 Meclisinde gündemi uğraştıran önemli konulardan birisinin milletvekillerinin meclise gelmemeleri, milletvekilliğinden istifaları ve mazbataların kabulüne dair olan konular olduğu görülmektedir.⁴⁵ Bilhassa birinci mecliste bununla ilgili çok sayıda konuşma geçmiştir. İzmir milletvekili Dr. Mustafa Bey'in hastalığından dolayı uzunca bir süredir Rodos da kalması ve meclis çalışmalarına katılmaması konusu, Konya mebusu Vehbi Efendi, Saruhan mebusu Refik Şevket Bey, Malatya mebusu Lütfi Bey arasında münakaşaya sebep olmuştur. İzmit milletvekili Abdullah Efendi de, *"Bugünlerde tarihî işlerimiz pek çoktur. Bununla meşgul olmayalım. Mademki bu adam bu milletin, bu vatanın saadeti için çalışıyormuş, kendisini mebusluğundan mahrum etmeyiz. Buraya, geldiği tarihten itibaren tahsisatını veririz."* diyerek İzmir milletvekilinin izinli sayılması konusundaki görüşmelerin bitmesini istemiştir. Zira bu önemli günlerde, yapılması gereken tarihi işler olduğunu bu gibi basit meselelerle uğraşmaması gerektiği fikrini savunmuştur.⁴⁶ Meclisin yine (22.09.1336) tarihli oturumunda, Abdullah Efendi'nin *"Besim Atalay Bey'in iznine tecavüz eden müddete ait takrir münasebetiyle sözleri"* bu konularla alakalıdır. *"Efendiler Divanı Riyaseti, her mebus, mutlak be mutlak dört ay burada ikmalî müddet etmeyince tahsisatını tamamen alamayacak demiş, bu mesele böyle olduktan sonra bir mebusun bir hafta, üç beş gün yolda, şurada burada kalmasıyla neden kistelyevm⁴⁷ icra edilsin? Dört ayı karar verilmiş, dört ayı da ikmal ettireceğiz deniyor. Şu halde kistelyevm neden icap ediyor? Tefrik Efendi biraderimizin buyurdıkları gibi, mebusanı kiram eshabı maaştan 'katiyen değildir. Eshabı maaştan olmayan bir kimsenin kistelyevmi ne suretle icra edilecek? Bunu bendeniz anlayamıyorum. Yalnız bunun böyle olması lâzım gelir. Abdullah Efendi (Devamla) — Karar varsa anlaşılın. Bir hakikattir*

36 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.20, İ.50, s.253

37 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.20, İ.59, s.129

38 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.21, İ.59, s.129

39 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C21, İ.80, s.499

40 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C25, İ.156, s.381-385

41 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.25, İ.159, s.482-493-494; TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.26, İ.161, s.29

42 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, İ.66, s.181-182-190

43 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.9, s.116

44 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.19, s.398-399-406

45 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.85

46 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.12, İ.63, s.25-26.

47 Vazifeye gelinmeyen günler için maaş veya ücretten kesilen para

bu, bu hakikate karşı kimsenin söz söylemek salâhiyeti yoktur. Şimdi arz edeyim, bir mebus Ankara'da ise ve meclise gelmiyorsa bundan kıstelyevm yapılmak doğrudur. Bendeniz bunu tasdik ederim." demektedir. Görüşmelerin uzaması üzerine müsaade isteyip tekrar söz alan Abdullah Efendi, "*Bendeniz istirahat ediyorum ve diyorum ki: Bu Mecliste her gün böyle bir takrir okunuyor, bu takrirlerin nihayeti alınsın, demek istiyorum. Millet'in işi konuşulsun diye arz ediyorum. Heyeti Umumiye 'bunun hakkında karar versin. Hemen her gün bir takrir çıkmasın. Millet'in işi görülsün. Onun için söylüyorum efendim. Kati bir karar verelim.'*" Devam ederek; "*Reis Beyefendi; yine bizim dediğimiz olmadı. Böyle her gün bir mesele çıkıyor, buna bir karar vermeli, millet'in işini konuşalım diyoruz.*"⁴⁸ demiştir. Görüldüğü gibi Abdullah Efendi, tarihi günlerden geçilen bir dönemde, bağımsızlık gibi son derece önemli ve beka savaşı veren bir ülke de ve Mecliste bu gibi konuların önemsizliği üzerinde durularak, meclisin vaktinin boşa harcanıldığını vurgulamaktadır. Ona göre bu gibi konular tali konulardır. Meclis önemli konuları görüşmelidir.

Abdullah Efendi, Adana mebusu Zekâi Beyin, verdiği "*İstiklâl mahkemeleri azaları adedinin dörde iblâğına dair teklifi kanunisi ve adliye encümeni mazbatası*"⁴⁹ na cevaben "*İstiklâl Mahkemesi azasının dörde iblâğı (artırma) hakkındaki Kanun münasebetiyle*" söz alarak istiklal mahkemesi üye sayısının artırılmasını istemiştir.

28 Kasım 1920 tarihindeki meclis oturumunda "*Bendenizin içtihadıma göre her nerede istiklâl mahkemeleri açılacak ise, mesela Eskişehir'de, orada mezun arkadaşlarımızdan zevatı kiram var. Sivas'ta da öyle. Şimdi bunlardan birisi hem memleketinde oturur, hem de mahkemeye devam eder. Bu zevata istihkak da verilmez. Mahkeme azalarının bu suretle dörde iblâğını bendeniz fikrimce münasip görüyorum.*"⁵⁰ diyerek, istiklal mahkemelerinin üye sayısının dörde çıkarılması önerisinin çok doğru olduğu kanaatindedir.

Meclis deki bir diğer konu da eğitim meselesidir. Abdullah Efendi, "*Umuru maarifin esbabı terakkisi hakkındaki teklif münasebetiyle*" söz almıştır. Maarif vekili Dr. Rıza Nur Bey, Bolu mebusu Tunalı Hilmi Bey, Karasi mebusu Hasan Basri Bey, Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Bey arasında yapılan harareti tartışmada konuşmuştur. Konunun esası Maarif sistemindeki sıkıntılar, okulların kapanması, eğitim için ayrılacak ödeneğin olmamasıdır. Muallimlerin bazı yerlerde altı-sekiz ay bir yıl gibi uzun müddet maaş alamadıkları olmaktadır. Abdullah Efendi ise konuyu daha farklı bir açıdan değerlendirmektedir. "*Müsaade buyurur musunuz bir şey sorayım. Acaba bunlar niçin kapatıyorlar, esbabı nedir acaba? Bizzat bendeniz bulunduğum kazada bu vaki oldu. Bendeniz Adapazarı azasından bulunuyorum ki orada Meclisi maarif encümenimde idim. Hükümetin bir irade-i seniyesi var. Bu irade-i seniyeye tebaan halka «şu kadar para isterim» diyor. Biz diyoruz ki efendim maarif müdürüne - İşte kendisi buradadır, sorabilirsiniz - biz mektep isteriz, bu mektepler para istiyor, bizden on bin lira istiyorsunuz, yirmi bin lira vereceğiz. Fakat mekteplerde hiç bir talebe namaz kılmadığı gibi hocalar da namaz kılmıyor. Bundan dolayı bu parayı vermeyeceğiz diyorlar. Bu parayı vermiyorlar ve mektebi de kapattılar. Hem de aleni bir surette o muallimler namaz kılmazsa, talebeler arkasında namaz kılmazsa, o tahsilden bu millet fayda görmez diye böylece karar verdiler.*"⁵¹ diyerek sıklıkla kapatılan okulların olduğunu dile getirerek buna karşı çıkmıştır.

Meclisin çözümlenmeye çalıştığı sorunlardan birisi de ordunun asker ihtiyacını karşılamak-

48 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.4, l.70, s.265-266-267-268.

49 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.6, l.104, s.79.

50 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.6, l.104, s.80.

51 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.4, l.78, s.541.

tir. Bu nedenle “*Hıyanet-i Vataniye Kanunu*” çıkarılmış ve “İstiklal Mahkemeleri” kurularak bu soruna çare bulunmaya çalışılmıştır.⁵² İstiklal Mahkemesi Reisi İhsan Bey’den “—*Casusluk ve hıyaneti vataniye ve harbiye ile maznun eşhasa ait askerî divanı harplerden mevru evrakın iade edilip edilmeyeceğine dair Ankara istiklâl mahkemesi Riyaseti*”ne dair bir tezkere gelmiştir. “Reis — *Casusluk ve hıyaneti vataniye ve harbiye ile maznun eşhasa ait askerî divanı harplerden mevru evrakın iade edilip edilmeyeceğine dair bir numaralı Ankara istiklâl mahkemesinin tezkeresi okunacak, dinleyelim. Büyük Millet Meclisi Riyasetine gerek hıyaneti vataniye ve gerek casusluk cürümleri ile maznun birçok zevata ait evrak bazısı bidayet mahkemesinden bazısı askerî divanı harplerden, keza bazısı muhakeme edilmiş, fakat henüz hükme iktiran etmemiş, bazıları da henüz muhakemesine bile ibtidar (çabucak başlama) edilmemiş olduğu halde âdemi salâhiyet kararları ile mahkememiz tevdi edilmiştir. Gerçi bunlardan hıyaneti vataniye ile müntehim ve bidayet mahkemelerince derdesti rüyet bulunanları iade edilecek ise de casusluk ve hıyaneti vataniye ve harbiye ile maznun ve askerî divanı harplerden mevdu bulunan evrakın da iade edilip edilmeyeceğinde mahkememizce iştibah (şüphelenme) hâsıl olduğundan Meclisi Âlinin bu bapta kararının süratle işarı maruzdur. 11 Teşrinievvel 1336 Reis İhsan⁵³ Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey’in konuşmasının ardından, istiklal mahkemelerinin üye sayısının artırılması için bir öneri de Abdullah Efendi’den gelmiştir. Meclisin 28 Kasım 1920 tarihli toplantısında söz alarak;⁵⁴ “*Efendim, istiklâl mahkemeleri azasının dörde iblâğı için Adliye encümeni karar veriyor. Pek münasip ve pek doğrudur. Fakat Meclisin de nisabı ekseriyeti 86 olmasına nazaran arkadaşlarımızdan bir kısmını daha intihap edecek olursak her halde nisabı ekseriyete halel geleceği tabiidir.*” diyerek, İstiklal Mahkemelerinin üye sayısının dörde çıkarılması önerisinin çok doğru ve uygun olduğunu belirtmiştir.⁵⁵ Ancak bu dört üyenin de milletvekillerinden seçilmesi durumunda, oturumlarda görüşme yapmak için çoğunluğun sağlanamayacağı uyarısında da bulunmuştur. Bu durumu ortadan kaldırmak için nerede İstiklal mahkemesi varsa o bölgede izinli sayılan milletvekillerinin görev yapması olduğunu ifade etmiştir. Böylece hem meclis görüşmeleri hem de mahkemelerin görevlerinin aksamamış olacağını savunmuştur. Ancak Abdullah Efendi’nin bu önerisi mecliste kabul görmemiştir. Oturum başkanı dördüncü kişinin hastalık olasılığına karşı düşünüldüğünü belirterek görüşmelere son vermiştir.⁵⁶*

Abdullah Efendi, meclisin 1 Temmuz 1922 tarihli oturumda Elviye-i Selase’de yani Kars, Ardahan ve Batum’da vergilerin toplanma biçimine dair görüşmeleri esnasında yasa önerisine karşı çıkmıştır.⁵⁷ Söz alarak, “*Maliye Vekili Hasan Beyefendi burada Muvazene-i Maliye Encümeninde iddia ettiğim meselede ısrara başladılar. Hâlbuki Hasan Beyin burada imzaları da olduğu halde bunun zammına taraftar olmadıklarını iddia ediyor. Buna hayret ettim. İki encümen, Muvazene-i Maliye ve Kavanin-i Maliye encümenleri bir yerde içtima etmişler ve içtimaları neticesinde bize bir mazbata takdim ediyorlar. Esbab-ı mucibe meyânında şunu gösteriyorlar ki, oraların varidatı ile masarifatı tekabül etmediğinden dolayı bir misil daha ilâvesini temenni ediyorlar. Hâlbuki arkadaşlar düşününüz ki, yani Rus’un idaresinden çıkan bir yer ahalisine ve yüz lira veren bir adama diyeceksiniz ki, sen iki yüz lira vereceksin, niçin? Çünkü varidat ile masarifat tekabül etmiyor. Ben buna hayret ederim. Yani varidat ile masarifatın tekabül etmediğinden dolayı bir adamın vergisi yüz liradan iki*

52 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.143

53 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, I.85, s.11

54 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.168

55 Abdullah Efendi, “— Bendenizin içtihadına göre her nerede istiklâl mahkemeleri açılacak ise, mesela Eskişehir’de, orada mezun arkadaşlarımızdan zevatı kiram var. Sivas ‘ta da öyle. Şimdi bunlardan birisi hem memleketinde oturur, hem de mahkemeye devam eder. Bu zevata istihkak da verilmez. Mahkeme azalarının bu suretle dörde iblâğını bendeniz fikrimce münasip görüyorum.” demektedir. TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.5, I.85, s.11

56 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.168

57 İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, s.185

yüz liraya çıkarılır mı? Acaba bunun için bir tetkikat icra etmişler mi? Oraların muhasebecilerinden, memurlarından sormuşlar mı? Acaba bu adamlar bu parayı verebilecek mi? Encümenler böyle bir malûmat alabilmişler mi ki ve yüz lira veren bir adama iki yüz lira vereceksin, diyorlar?”⁵⁸ Bolu Milletvekili Nuri Bey’de Abdullah Efendiye, “Anadolu’da beş mislini kabul etmediniz mi?” demesine cevaben Abdullah Efendi, “— Müsaade buyurun Andolu’da beş mislini kabul ettiniz başka, siz de buraya gelir, onu söylersiniz. Benim mütalâam encümen burada demeli idi ki; «Evet buraları iki, üç sene oldu yahut dört sene oldu, bizim elimize geçti. Anadolu’da şöyle oluyor, böyle oluyor.» Fakat henüz Rus idaresinden çıkmış ve bizim idaremize geçmiş olan bir yerdeki ahaliye ikrah getirecek bir verginin konulmasına taraftar değilim. Encümen ancak yüzde on, yüzde yirmi yahut yüzde yirmi beş nispetinde bir şey göstermiş olsaydı belki akıl ve mantık dairesinde bir şey olurdu Yüzde yüz nispet katiyen doğru değildir ve böyle vergi verin demeye aklım ermez. Bu cihetleri lütfen izah etsinler. «Varidat masarifata tekabül etmedi» diye bu, esbabı mucibe olamaz.”⁵⁹ demiştir. Abdullah Efendi’nin itirazına rağmen yasa değiştirilmeden kabul edilmiştir. Görüldüğü gibi Abdullah Efendi, vergileri artırmanın ülkenin ekonomik alandaki sorunlarını çözmeye yardımcı olmayacağını bunun aksine bu durumun halk arasında hoşnutsuzluk yaratarak toplumsal sorunların ortaya çıkmasına sebep olacağını düşünmektedir.

Mecliste “İstilazedelere verilecek tohumluk hakkındaki kanun münasebetiyle” açılan oturymda da söz almıştır. Karahisar-ı sahip Mehmet Rüştü’nün uzun konuşmasının ardından söz alan Abdullah Efendi, “Bendeniz usule dair söyleyeceğim. Bu mesele için Maliye Vekâleti ile anlaşmak lâzımdır. Buradan havale vermek kâfi değildir. Bendeniz bugün İzmit’ten geliyorum. İzmit ahalişi aç. İzmit sancağına beş bin lira havale verilmiş.” diyerek konuşmasına devamlı, “— Muhterem arkadaşlarımızın beyan buyurdıkları gibi, ordunun elinde mevcut olan fazla hayvanatı da mübadele etmek, yani maliyeye devredip ahaliye vermek hususunu da düşündünüz mü? Ordunun elinde pek fazla hayvanat mevcuttur. Bendemiz İzmit’e gittim, gördüm. İlaşe de edemiyorlar. Bunları bir an evvel ahaliye tevzi etmek lâzımdır.”⁶⁰ fikrindedir. Abdullah Efendi, devletin fakir olan köylü halkına tohumluk ve çift hayvanı yardımı yapması gerektiğini savunmaktadır. Özellikle de İzmit’i yakından takip edip bildiği için halkın açlık ve sefalet içinde olduğunu ifade etmektedir.

Ziraat Bankasının 1338 tarihli bütçe meselesi konuşulurken söz alan Abdullah Efendi, “— Ziraat bankalarının memlekette nakli nukud muamelesini yapmaları bence de gayet makul ve hatta elzemdir. Fakat be-şartı an ki Ziraat Bankası bu muameleyi diğer bankalardan ehven yapsın. Hâlbuki Ziraat Bankası bugün nakli nukud muamelesini her bankadan daha pahalıya yapıyor.”⁶¹ diyerek Bankanın fakir çiftçi bankası olmasından dolayı yapılan işlemlerden alınan paraların diğer bankalara oranla daha uygun yapması gerektiğini, oysa Ziraat Bankasının diğer banklara oranla işlemlerden alınan paranın daha çok olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine İktisat vekili Hasan Bey’de “Arkadaşların malumatına müracaat ederim.” diyerek konuyu tetkik edeceğini söylemiştir.

Meclis’ de “Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 1338 senesi bütçesi münasebetiyle” söz almış ancak usul konusunda fikrini beyan etmiştir. “— Efendim, bendeniz bütçe hakkında söyleyecek değilim. Yalnız usule dair söz aldım. Muvazene Encümeni arkadaşlarından üç, dört zatı Müdafaa-i Milliye’ye göndermişler, bunların vazifesi tetkikat icra etmektir. Yani gönderdikleri arkadaşlar tetkikat icra edecekleri meselenin encümenin heyeti umumiyesi de mevzuu bahis olma-

58 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.21, l.66, s.181 (1.7.1338)

59 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.21, l.66, s.181

60 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.24, l.137, s.484-485

61 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.21, l.67, s.221

sı lâzım gelirdi. Böyle olmadı. Bu katiyen doğru değildir. Mesele şimdi tavazzuh ediyor. Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi şöyle diyor, diğeri hayır öyle değil böyledir diyor. Mazbata Muharriri üç, beş, altı, yedi dokuz, on tane olursa neticede işin böyle olacağı zaruridir. Her halde bu meselenin Muvazene-i Maliye Encümenine gitmesi emri zaruridir⁶² diyerek, yapılan usul hatasını vurgulamıştır.

“Hiyanet-i vataniyeden on sene küreğe mahkûm Muhtar Yürükoğlu Mehmet hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle” Mecliste şu konuşmayı yapmıştır:

“ — Efendiler, bendeniz Adliyecisi değilim. Fakat diyebilirim ki böyle siyasi bir Meclisin mütemadiyen böyle ilamlar gürültü arasında gerek idamı, gerek sair hükmü tasdiki doğru değildir. İstirham ederim, bir muhakemede mahkeme heyeti müddei ile müdahaleyi ve şahitleri dinledikten sonra ayrıca bir müzakere odaları vardır. Oraya çekilirler. Oraya çekildikten sonra hükmü yazarlar. Rica ederim, istirham ederim, bunu Mahkeme-i Temyiz’e bırakalım. Böyle siyasi bir Meclisin böyle işlerle uğraşması katiyen doğru değildir. (Doğru sedaları) Bunu Heyeti Umumiye’nin vicdanına havale ediyorum.”⁶³ Görüldüğü gibi Abdullah Efendi, herhangi bir şahsın, yargısının mecliste yapılmasının doğru olmadığını söylemiştir. Bunun yerinin yargı olduğunu idam da dâhil herhangi bir ceza hükmünün mecliste görüşülmemesini, siyasi bir meclisin bu işlerle uğraşmasının doğru olmadığını savunmuştur.

Abdullah Efendi, “Sivil etibbanın ordudan terhis edilmelerine dair takrir münasebetiyle” de görüşlerini bildirmiştir. Kozan mebusu Dr. Fikri Bey’in verdiği takrirden ülkedeki birçok kaza, liva hatta vilâyetlerinin hekimsiz olduğu dile getirilmiştir. “ — Reis Bey, şimdi bu takrir Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin huzuriyle müzakere edilecek olursa uzun uzadıya müzakere edilir. Hâlbuki buna lüzum yok. Doktorları terhis edeceklerinde de şüphe yoktur. Bu doğrudan doğruya tasviben Müdafaa-i Milliye Vekâletine yazılsa hepsinden hayırlı olur.” diyerek, bu doktorların bir kısmının silâh altında bulunduğu ve bunların bir an evvel terhislerinin yapılmasının elzem olduğunu belirtmiştir.⁶⁴

Mecliste uzun uzun tartışılan ve son derece önemli bir konu olan “Tedrisat-ı İptidaiye Kanununun 15. maddesinin tadiline dair kanun lâyihası münasebetiyle” Abdullah Efendi de söz almıştır. 12 maddelik verilen bir “Lâyiha-i Kanuniye” ile yapılan değişiklikler açıklanmaktadır.⁶⁵ “ — Tedrisatı İptidaiye Vergilerini ve kendilerine ait olan paraları mahalline terk edecekler mi,

62 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.22, İ.81, s.16

63 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.27, İ.198, s.458 (24.02.1339)

64 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.9, s.116

65 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.12, s.21

MADDE 1. — Beş yüz haneden dun kasaba ve köylerde mevcut iptidai mektepleri maaş ve masarifinin yüzde otuz beşi, beş yüz haneden bin haneye kadar olan kasaba ve şehirlerde yüzde ellisi, daha büyük şehirlerde yüzde altmış beşi mezkûr köy, kasaba veya şehir halkı tarafından temin ve tesviye edilir. MADDE 2. — Yeniden açılacak iptidai mekteplerinin inşaat ve maaş ve masarifi de birinci maddedeki ahkâma tâbidir. MADDE 3. — Tekâlifin tarh ve tevziinde halk yedi dereceye tefrik olunur. Birinciden bir, ikincide iki-üçüncüden beş, dördüncüden yedi, beşinciden on, altıncıdan On beş, yedinciden yirmi lira alınır. Ancak halkın derecelere tefrik ve taksimi kendilerine ait borcu temin edecek bir surette olacaktır. MADDE 4. — Büyük servet ve ticarethane sahiplerinden fevkalâde olarak yüz liraya kadar Maarif Vergisi alınabilir. MADDE 5. — Resmî ve hususi müesseselerde çalışan bilumum memurün ve müstahdeminin maaş ve tahsisatı fevkalâdelerinden veya ücreti maktualarından yüzde biri Maarif Vergisi olarak alınacaktır. MADDE 6. — İşbu yüzdeler resmî ve hususi müesseseler muhasebelerince her ay kat’ ve tevkif edilerek mahallî idare-i hususiyetlerine teslim edilir. MADDE 7. — Beş yüz haneden dun kasaba ve köylerde tevziat cetveli muallim de dâhil olduğu halde ihtiyar heyeti tarafından tanzim edilerek kaza maarif encümenine verilecektir. Bin beş yüz haneye kadar olan kasabalarda tevziat cetvellerini ihtiyar heyeti ve maarif encümeni yapacaklardır. Daha büyük şehirlerde işbu tevziat tedrisatı iptidaiye meclisleri tarafından yapılacaktır. Tevziat cetvellerini tanzim eden heyete mahalleri belediye, ticaret ve ziraat odaları azasından da ikişer az

etmeyecekler mi? Maarif Vekilinden soruyorum.”⁶⁶ diyerek itiraz etmiştir. Pek çok vekilin söz alıp konuşmasından sonra da “— Mevzuu müzakere Tedrisatı iptidaiye Nizamnamesinin on beşinci maddesinin ilgası hakkında bir tekliftir. Bu madde ilga edilmekle beraber, Hakkı Hami Beyin ve sair arkadaşların söyledikleri gibi kanuna diğer bazı maddeler de ilâve edilmiştir. Yani Tedrisatı İptidaiye Vergisi namıyla ahaliden alınan para kalktıktan sonra, idadi mektepleri, Muvazene-i Umumiye’ye verilir. Maarif Vekili Beyefendiden rica ederim, bir memlekette Aşar Vergisi olarak on bin lira yirmi bin lira aldıktan sonra yüz haneli veyahut elli haneli bir köy bin, bin beş yüz lira Tedrisatı İptidaiye Vergisi mi versin istiyorlar? Bendeniz son teklifin maksat ve gayesini, elde mevcut teklifi kabul ettirmemek fikrine müstenit gibi görüyorum. Bu fikre kail oluyorum. Eğer Tedrisatı iptidaiye Kanununun on beşinci maddesi lâğvedildikten sonra varidat, masarifatına tekabül etmezse; aradaki farkı millet vermeye mecburdur. Verir ve zaten şimdiki kadar da vermemiş midir? Rica ederim şimdi asıl olan lâ-yihayı müzakere edelim. Diğer tekliflerin encümene gitmesi lâzımdır. Encümene gitmeden müzakere-leri katiyen doğru olamaz.”⁶⁷ diyerek alınan verginin çok fazla olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca konunun önce Encümen de görüşülmesi gerektiğini söylemiştir. Abdullah Efendi’nin sözlerinin ardından uzun müzakereler yapılmıştır. En sonunda Maarif Vekili İsmail Safa(Mersin) söz alarak, “— Efendim, ben vekâlete geldiğim günden beri bu kanunla meşgul olmuşumdur. Bu kanun, bir vakitler üç encümene müzakere edilmekte idi. Muvazene, Maarif ve Dâhiliye encümenlerinde. Bu müzakereyi Maarif ve Dâhiliye encümenlerinde uzun müddet takip ettim. Encümen bir kere içtima etti...”⁶⁸ diyerek uzun bir konuşma yapmıştır. Sonunda da bu kanunun bir an evvel çıkması gerektiğini ifade etmiştir. Uzun süren müzakerelerden sonra Abdullah Efendi’nin de savunduğu gibi encümene havalesi yapılan kanun oylama ile kabul edilmiştir.

Sonuç olarak, Abdullah Hamdi Tezehir’de TBMM’de İzmit vekilleri arasında etkin bir rol oynamıştır. Meclis içi çalışmalarda yeni bir devlet inşa edilirken ülkeyi ilgilendiren konularda söz alarak ülke meselelerini çözmeye çalışmıştır. TBMM’nin Birinci döneminde vekillik yapan Abdullah Bey, milli mücadeleye katılan bir kişi olarak da meclis konuşmalarında bağımsızlık üzerinde önemle durduğu görülmektedir. Meclisin çalışmalarına baktığımızda birçok konu üzerinde genel olarak uzun tartışmalar yapıldıktan sonra kararlar alınmıştır. Ülke savaş içinde olmasına rağmen, ülkeyi ilgilendiren her bir konu üzerinde titizlikle durulduğu görülmektedir. Meclise genel olarak baktığımızda bütün vekillerin hassasiyet gösterdiği görülmekle birlikte, özellikle İzmit vekillerinin ve konumuz olan Abdullah Efendi’nin halkın faydasına olan işleri yapmak ve bu meyanda kararlar almak konusunda başı çektiği görülmektedir. Abdullah Efendi, Mecliste eğitim, askerlik, istiklal mahkemeleri, mali konular, vergi, ulaşım, mülki idare, tarım, siyasi meseleler ve çeşitli konularda söz alıp yapılan tartışmalara katıldığını görüyoruz. Abdullah Efendi’nin bir diğer özelliği de ulusal bağımsızlık savaşı verilirken Mecliste tartışılmadan ve karar alınmadan herhangi bir şeyin yapılmamasını savunması olmuştur. Gerçekten de Meclisin genel atmosferine baktığımızda halkın çıkarlarını ön plana alan ve onların lehinde ve yararına olan kararların alındığını görüyoruz. Bunlar yapılırken de özellikle İzmit vekillerinin, özelden de Abdullah Efendi’nin büyük bir çabayla halkın faydasına olan kararların alınmasında gayretle çalıştığını görüyoruz.

İştirak edeceklerdir. MADDE 8. — İşbu tevziat cetvelleri halkın malûmu olmak üzere köy, kasaba ve şehirlerde münasip mahallere il sak ve ilân edilecektir. İtiraz etmek isteyenler on beş gün zarfında mahallî meclisi idarelerine müracaat edebilirler. MADDE 9. — Bu vergiyi tahsil için idare-i hususiyeler ayrıca tahsildarlar dahi istihdam edebileceklerdir. MADDE 10. — İşbu kanuna muhalif olan Tedrisatı İptidaiye Kanunu, muvakkatinin on beşinci maddesi mülgadır. MADDE 11. — 1337 ve 1338 senelerinde tahakkuk ettirilen masarifi mecburinin kısmen veya tamamen tahsil ve tenkisi veyahut büsbütün affı ve ihmali idare-i hususiyetlerin salâhiyeti dâhilindedir. MADDE 12. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren muteberdir.

66 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.12, s.217

67 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.12, s.219

68 TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, C.28, İ.12, s.220

Birinci meclis ve daha sonraki Meclislerde seçilen vekillerin elbette çok büyük bir ekseriyeti ülke sorunlarını dile getirmişlerdir. Her vekil tabii ki bir bölgeden seçilmiş de olsa, öncelikle tüm halkın ortak vekilidir. Vekillerin de zaten ilk görevleri ulusal olmalarıdır. Ancak elbette bir kısım vekiller seçilmiş oldukları yöreleri daha iyi tanıdıkları için kendi bölgeleriyle ilgili sorunları dile getirmişlerdir. İzmit milletvekilleri de, İzmit'in ve halkının sorunlarını Meclis gündemine taşımışlardır. Abdullah Efendi'nin ise, "İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Adapazarı'ndaki kereste fabrikası hakkındaki suali münasebetiyle" söz almasının dışında başka, İzmit ile ilgili bir konuda konuşması bulunmamaktadır.

Diyebiliriz ki, Abdullah Efendi (Tezehir), I.TBMM'de, ülkenin son derece zor koşullar altında bulunduğu bir süreçte, yukarıda ifade ettiğimiz birçok hayati sorunlara ilişkin konularda meclis içinde yasama çalışmalarında bulunmuştur. Bunun yanında savaş ortamında bulunan ülkenin bu durumu en az hasarla atlatabilmesi için büyük bir gayret sarf etmiştir. Meclis içindeki çalışmaları, aldığı söz verdiği öneriler ve tartışmalara yaptığı katkılarla ülkenin bağımsız, güçlü ve demokratik bir şekilde evrilmesine katkısı olmuş bir vekil olarak karşımıza çıkmıştır. Bu açıdan baktığımızda Abdullah Efendi de Türk siyasi tarihi açısından önemli bir şahsiyettir.

KAYNAKÇA

Hakkı Tarık Us, *Meclis-i Mebusan 1293=1877 Zabıt Ceridesi, Devre:1, C. 1, İçtima:1*, Vakit Gazete- Matbaa İstanbul 1939.

İzmit Milletvekilleri, 1920-1927, haz. Esmâ Torun, Sıdıka Cebeci, Vasfi Korkmaz, Emin Çaycı, Kocaeli Üniversitesi, Fen-edebiyat Fak. Tarih Böl. ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Böl., Kocaeli 2006.

Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 2000.

Selda Kılıç, "Osmanlı Devleti'nin Anayasal Sisteme Geçiş", *Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşunun 50.Yılına Armağan*, Anayasa Mahkemesi, Ankara, 2012.

Türk Parlamento Tarihi, *Milli Mücadele ve TBMM (1919-1923)*, C. III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

TBMM Zabıt Ceridesi, 1. Dönem, Ciltler: 2-3-4-5-6-7-8-9-11-12-13-18-20-21-22-24-25-26-27-28.

EKLER

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ -- 1. Dönem			
1	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Umuru maarifin esbabı terakkisi hakkındaki teklif münasebetiyle sözleri	4 78 541
2	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Besim Atalay Beyin izninde tecavüz eden müddete ait takrir münasebetiyle sözleri	4 70 266:268
3	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Casusluk ve hıyaneti vataniye ve harbiye ile maznun eşhasa ait askerî Divanı harplerden mevрут evrakın iade edilip edilmeyeceğine dair Ankara İstiklâl Mahkemesi tezkeresi münasebetiyle sözleri	5 81 12
4	Takrirler (önergeler)	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Ankara'da şehremaneti teşkil edilmesine dair.	5 84 86
5	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, darülmualiminlerin lağvına ve sultanilerin idadiye kalbine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha ve Maarif Encümenleri mazbataları münasebetiyle sözleri	5 86 108
6	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Mahpus iken askere sevk edilen İskilipli Ali oğlu Mustafa ve rüfekasının afları icap edip etmeyeceğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle sözleri	5 87 129
7	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyin, suiistimali meni ve suiistimal ile izhar edilen servetlerin istirdadı hakkında teklifi kanunisi ve Adliye ve Kavanin-i Maliye encümenleri mazbataları münasebetiyle sözleri	5 97 351
8	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İstiklâl Mahkemesi azasının dörde iblâğı hakkındaki Kanun münasebetiyle sözleri	6 104 80
9	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müdafaa-i Milliye bütçesine üç milyon lira ilâvesine dair Kanun münasebetiyle sözleri	6 107 176:177
10	Takrirler (önergeler)	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İznik ahalisine muavenet edilmesine dair	7 123 55

11	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1336 senesi Müdafaa-i Milliye bütçesi ve o meyanda müzakere edilen teklifler ve sual takrirleri münasebetiyle sözleri	8	147	137 141 152
12	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Tarik bedeli nakdîsi hakkındaki kanun münasebetiyle sözleri	8	152	281
13	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1336 senesi Defterihakanî bütçesi münasebetiyle sözleri	8	158	477 478
14	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müdafaa-i Milliye Vekâleti 1337 senesi bütçesi münasebetiyle	9	15	310
15	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Gümrük Tarifisinin (B) ve (D) cetvelleri hakkındaki Kanun münasebetiyle	9	16	355 362
16	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İşgal altındaki arazide Yunanlıların ika ettikleri mezalimin önüne geçmek için ne gibi tedbiri siyasiye ittihaz edildiğine dair sual münasebetiyle	9	16	368
17	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Anadolu ve Bağdad Demiryolları Nakliyat Tarifisinin altı misline iblâğına dair Kanun münasebetiyle	9	18	436
18	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Muhacir ve mültecilerin askerliklerine dair kanun teklifi ve takrir münasebetiyle	11	41	29
19	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Garp Cephesinde bilfiil harekâtı askeriye sahası olan mevkiilere münhasır olmak üzere aşarın usulü cibayetine dair kanun lâyihası münasebetiyle	11	51	292
20	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İzmir Mebusu Doktor Mustafa Beyin mezuniyeti hakkındaki Divanı Riyaset kararı münasebetiyle	12	63	27
21	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Hiyaneti vataniyeden mahkûm Alabıykoğlu Ali hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasası münasebetiyle	12	65	71
22	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Tahriri tereke hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle	12	70	143:144

23	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Tuz Kanununun tadiline dair kanun lâyihası münasebetiyle	12	78	246
24	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Zabitan Saydiye Nizamnamesinin tadiline dair Kanun münasebetiyle	12	78	242:243
25	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Aşar mültezimlerinin taksit bedellerinin üç ay tecillerine dair kanun lâyihası	13	83	46
26	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İdare-i kura ve nevahi kanun lâyihası münasebetiyle	18	16	400:401
			20	49	228 231
			20	59	548
			25	144	53
			25	160	506
			26	164	94
			26	178	453
27	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Dâhiliye Vekâletinin 1338 senesi bütçesi münasebetiyle	18	18	456:457
			18	19	491
28	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1338 senesi ikinci Avans Kanunu münasebetiyle	19	38	504
29	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Samsun'da İdare-i Örfiye ilânına dair tezkere münasebetiyle	20	50	253
30	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1338 senesi Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesi münasebetiyle	20	58	519 523 530
31	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Yunan mezalimi hakkında milletlere çekilen Protesto Notasına dair	20	59	561 562
32	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Posta ve Telgraf İdaresinin 1338 senesi bütçesi münasebetiyle sözleri	21	62	45:46
33	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Elviye-i Selâsede vergilerin sureti cibayetine dair kanun münasebetiyle	21	66	181:182 190
34	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Ziraat Bankasının 1338 senesi bütçesi münasebetiyle	21	67	221
			21	68	243

35	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müddetleri hitam bulmakta olan Memurin Muhakemat Heyetiyle Encümenine yeniden âza intihab olunmasına dair Büyük Millet Meclisi Reis-i sanilîği tezkeresi ve intihap münasebetiyle	21	80	499
36	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 1338 senesi bütçesi münasebetiyle	22	81	16
37	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İstilâ zedelerine tavizen verilecek tohumluk hakkındaki Kanun münasebetiyle	24	137	484:485
38	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Halife Abdülmecit Hazretlerine arzı biy'at etmek üzere gidecek olan heyet azasına ikişer yüz lira harcırah verilmesine dair Divanı Riyaset kararı münasebetiyle	25	142	27
39	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Yedinci Avans Kanunu münasebetiyle	25	156	381 385
40	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Müsakkafat Vergisi ve Aşar Resmiyle Gümrük Tarifesinin tadiline ve 15 Ağustos 1336 tarihli Kanunun ilgasına ve memaliki müstahlasla aşar muamelâtına ve aşar mültezimlerinden edayı deyn edenlerin emlâki merhune ve mütefevzîlarının iadesine ve Aşar Nizamnamesine ve vilâyetlerin hisse-i menafi ve tömbeki beyiye ve İstihlâk Resmine ve 9 Kânunuevvel 1338 tarihli Avans Kanununa bir madde ilâvesine dair Kanun münasebetiyle	25	159	482 493:494
41	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İstanbul Avans Kanununa müzeyyel (ilave) Kanun münasebetiyle	26	172	288 289 291 294:295
42	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İzmit Mebusu Sırrı Beyin, Adapazarı'ndaki kereste fabrikası hakkındaki suali münasebetiyle	27	186	135
43	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Hıyaneti vataniyeden on sene küreğe mahkûm Muhtar Yürükoğlu Mehmet hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle	27	198	458
44	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFIZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : 1339 senesi Birinci Avans Kanunu münasebetiyle	27	201	511 517

45	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Düyunat-ı sabıkanın sureti tediyesine dair Kanun münasebetiyle	28	9	128:129
46	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Sivil etibbanın ordudan terhis edilmelerine dair takrir münasebetiyle	28	9	116
47	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Tedrisatı İptidaiye Kanununun 15. maddesinin tadiline dair kanun lâyihası münasebetiyle	28	12	216 219
48	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İntihabı Mebusan Kanununun Bazı mevaddını muadil Kanun münasebetiyle	28	17	333
49	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : İdare-i Vilâyet Kanunu ile Tedrisatı iptidaiye Kararnamesinin tadili münasebetiyle	28	19	398:399 406
50	Söz Alanlar	ABDULLAH EFENDİ (HAFİZ ABDULLAH TEZEMİR) (İZMİT (KOCAELİ)) : Vefat en beyu ferağ veya teminat suretiyle emvali gayrimenkulleri merhum olup tediye-i düyun edemeyen medyunların emlâk ve düyunu hakkındaki Kanun münasebetiyle	29	26	217

Unsu...ality: PCL

Refet BELE

İSTANBUL - 1881, Servet - Harp Akademisi - Fransızca, Almanca - Jandarma Genel Kumandanı - Os. M. M. 4 üncü Dönem İzmir - I inci Dönem İzmir, II (İstifa: 2.11.1926), V, VI, VII, VIII inci Dönem İstanbul Milletvekili - Dahiliye Umuru, Dahiliye, Millî Müdafaa Vekili - Bekâr.

Ölümü: 2.10.1963

Reşit Bey

I inci Dönem İzmir Milletvekili.

Ölümü: 22.8.1920

Tahsin Bey (UZER)

SELANİK - 1879, İbrahim - Mülkiye Terk - İdare - Kaymakam, Van, Erzurum, Şam, İzmir Valisi - Os. M. M. 4 üncü Dönem İzmir - I inci Dönem İzmir, II inci Dönem Ardahan (Ara Seçim), III ve V inci Dönem Erzurum (İstifa: 3.11.1935), IV üncü Dönem Konya Milletvekili - Evli, 4 Çocuk.

Ölümü: 3.12.1939

Yunus Nadi ABALIOĞLU

FETHİYE - 1880, Halil - Hukuk - Fransızca - Hukuk, Ekonomi, Gazetecilik - Yeniğün Gazetesi Sahibi - Os. M. M. 2 ve 3 üncü Dönem Aydın, 4 üncü Dönem İzmir - I inci Dönem İzmir, II inci Dönem Mentеше, III, IV, V, VI ncı Dönem Muğla Milletvekili - Evli, 4 Çocuk.

Ölümü: 1945

Fuad Bey (CARIM)

HALEP - 1892, Raşit - Mülkiye - Fransızca, İtalyanca, Arapça - Diploması - İdare - Adapazarı Kaymakamı - I inci Dönem İzmit Milletvekili (Moskova Elçiliğine tayini nedeniyle istifa: 24.7.1922) - Bekâr.

Ölümü: 9.4.1972

Hafız Abdullah Efendi (TEZEMİR)

ADAPAZARI - 1871, Emir Ali - Medrese - Arapça, Farsça, Rusca - Müderris, Tüccar - Adapazarı Emniyet Bankası Müdürü - I inci Dönem İzmit Milletvekili - Evli, 7 Çocuk.

Ölümü: 17.11.1940

Halil İbrahim Efendi (GÜRSOY)

İZMİK - 1860, Ali - Rüştiye - Belediyecilik - Çiftçi - I inci Dönem İzmit Milletvekili - Evli, 2 Çocuk.

Ölümü: 19.7.1926

Hamdi Namık Bey (GÖR)

MANASTIR - 1884, İbrahim Hulusi - Mülkiye - Arnavutça, Bulgarca - İdare - Geyve Kaymakamı - I inci Dönem İzmit Milletvekili - Evli, 3 Çocuk.

**Sırrı Bey
* (Hüseyin Sırrı BELLİOĞLU)**

LEFKOŞA - 1876, Nuri - Kismen Mülkiye - Az Fransızca ve Rumca - İdare, İktisat - Amasya Mutasarrıfı, Tüccar - Os. M. M. 4 üncü Dönem İzmit - I inci Dönem İzmit, II, IV üncü Dönem Kocaeli Milletvekili - Evli, 2 Çocuk.

Ölümü: 28.9.1958